Autor Guste Santini
Ponedjeljak, 08 Listopad 2012 17:24

Na današnji dan prije dvadeset i jednu godinu Hrvatska je prekinula svoje članstvo u zajednici zvanom - Jugoslavija. Na referendumu velikom, poslije nikada zabilježenom, većinom hrvatski su se građani opredjelili za samostalnu, neovisnu, ravnopravnu, građansku i demokratsku, te socijalno odgovornu državu. Želja za samostalnošću od 1102. godine konačno je ostvarena.

Za sve smo nedaće krivili Budimpeštu, jedno vrijeme Veneciju, Beč, Beograd. Sada kao „guske u magli“ srljamo u EU, s posebnom željom da što prije uvedemo euro. Kako smo nerazvijena, nesređena i „balkanska“ zemlja vrlo ćemo brzo za sve kriviti Bruxelles, Zapravo to već činimo kao u slučaju brodogradnje, ili traženje mišljenja od Bruxellesa kada mijenjamo neki od zakona i, potom, dobijemo crveno svjetlo. Iako su predstavnici Vlade tvrdili da ulaze u Nadzorni odbor INE, nakon reakcije Bruxellesa – ništa od toga.

Ovo, povijesno gledano, nesretno područje (navedimo - podjela rimskog carstva, podjela kršćanstva, a da i ne spominjem stalna krvoprolića tijekom stoljeća), uglavnom je bilo nerazvijeno mjereći tadašnjim mjerilima razvijenosti. Ipak, brže stpe rasta od prosjeka ostvarili su se za vrijeme venecijanske vladavine nad našom obalom, zloglasnog Khuena Hedervaryja koji je želio Hrvatsku pomađariti i, po mnogima osporavanog, Josipa Broza.

Uspostavom neovisnosti hrvatski su građani s pravom očekivali bolje sutra u odnosu blogostanje koje su imali prije toga. Tome je svakako doprinijela stagnacija gospodarstva i dužnička kriza prethodne države. Rat je na ovim prostorima, kao i uvijek, bio uzrokom mnogim ljudskim nedaćama i tragedijama, te destrukcijom gospodarstva. Međutim, upravo u vrijeme rata započela je priča o privatizaciji, jet, eto društveno vlasništvo nije ničije, iz čega slijedi zaključak da je svačije. Sve u svemu bilo je razno-razne retorike kako bi se zakonom izglasan u Saboru model privatizacije (mjesto Istočnog grijeha) proglasio kao rješenje koje će donijeti veće blagostanje hrvatskim građanima u odnosu na blagostanje koje su imali u vrijeme „crvenog“ društvenog vlasništva.

Dobro je da se podsjetimo da je hrvatsko gospodarstvo u bivšoj državi ostvarivalo suficit na tekućem računu platne bilance, što znači da smo ostvarivali neto priljev deviza kojih je kronično nedostajalo u bivšoj državi. Otuda zahtjev proljećara da Hrvatska samostalno raspolaže sa svojim devizama. Otvoreno gospodarstvo smo baštinili i, bez obzira na rat, u prvih nekoliko

godina ostvarujemo, s obzirom na uvjete, dobre rezultate u svekolikom poslovnom odnosom s inozemstvom. Poslije fiksiranja tečaja, tadašnjeg hrvatskog dinara, stvari kreću u suprotnom pravcu – deficitu na tekućem računu platne bilance. To se je dogodilo 1995. godine kada smo ostvarili deficit vanjskotrgovinske razmjene s inozemstvom od tri milijarde američkih dolara koji se je od tog vremena samo povećavao. Na uravnoteženje platne bilance čekali smo do 2010. Godine kada je deficit iznosio svega 1% BDP-a.

Deficit na tekućem računu uvijek i svugdje zanči uvoz štednje, povećanje kredita, iz inozemstva ili prodaju obiteljskog srebra. Mi smo učinili i jedno i drugo. Tvrtke koje su trebale biti nositelji razvoja prodane su i umjesto dotašnjeg položaja lidera u hrvatskom gospodarstvu postale su tek neka podružnica novog vlasnika. Nije se razmišljalo, iako su katastrofičari na to upozoravali, da prodaja, za hrvatske uvjete, velikog poslovnog sustava ima mnoge multiplikativne učinke. Jedan od učinaka je gubitak nacionalnih interesa za obrazovnim sustavom, daljnjim znanstveno-istraživačkim radom, a čudimo se zašto mladi obrazovni ljudi napuštaju zemlju. Kad ocjenjujete, dragi čitaoče ove retke, imajte u vidu HT, INU, Plivu, brodogradnju, pa ako hoćete i bankarski sustav. To je hrvatska zbilja.

Svojevremeno kada se je prodavo Hvar, čemu sam se suprostavio, tadašnji i današnji ministar financija Slavko Linić s pravom je rekao kako nemamo novaca da spasimo Hrvar pa smo ga prisiljeni prepustiti strateškom partneru. Sva sreća stranci još nisu kupili cjelokupno obiteljsko blago. Međutim, ako se ne opametimo, u ovom slučaju napušta me moj životni optimizam, moglo bi se dogoditi da se rasprodaja nastavi, i to ne samo radom stvoreno bogatstvo već i ono koje nam ga je dragi Bog povjerio. 1994. godine moju knjigu Ekonomska politika za 1994. godinu završio sam sa napomenom: „Nismo bogatstvo naslijedili od naših očeva da ga prodamo, već da ga sačuvamo, i eventualno uvečamo za našu djecu“.

Posljedice su bile katastrofalne. Industrijska nam je proizvodnja tek na razini tri četvrtine od one predratne. Broj zaposlenih u industriji više se je nego prepolovio. Broj penzionera smo udvostručili, a cijelo vrijeme samostalnosti 300.000 hrvatskih radnosposobnih građana je bez posla. Da su kojim slučajem radili mogli smo imati daleko veće blagostanje (procjenjujem gubitak od najmanje dva društvena proizvoda; napomena: današnji inozemni dug je na razini društvenog proizvoda), i, danas kada je globalna kriza, mogli smo, ako bi bili dovoljno mudri, postati „globalnim igračem“. Ništa od toga. Mi smo osuđeni na proces prilagođavanja, siromašenja, i sam Bog zna gdje i kada će ovo klizanje u provaliju stati.

Na kraju, da ne duljim, podsjetio bih starije generacije, a mlađe obavijstio, da je gospođa Milka Planinc, tadašnji predsjednik SIV-a, riješila financijske probleme s vjerovnicima nakon što je Hrvatska izvršila svoje obveze, iz ostvarenog deviznog priliva, prema inozemstvu. Upravo je

takvu i toliku moć imalo hrvatsko gospodarstvo. Bili smo u deviznom pogledu najučinkovitija članica bivše države, a danas nam se „gaće tresu“ što će reći naši vjerovnici ili njihovi predstavnici. I tako smo, dragi čitaoče, postali vagon na sporednom kolosjeku.

Ipak, usprkos mnogim nabrojenim i nenabrojenim problemima Hrvatska kao mala zemlja, koja još uvijek ima značajne resurse, ima šansu pametnom politikom i razumnim ponašanjem napustiti društvo nerazvijenih ubrzanim razvojem. Za to nam je potrebno integrirati hrvatsku znanost i obrazovni sustav kako bi našli najučinkovitiji put izlaska iz krize. Na žalost, kao što me moje sijećanje uči, moglo bi ostati sve po starom.